

BALKAN SAVAŞLARI SIRASINDA HİNT MÜSLÜMANLARININ OSMANLI DEVLETİNE YARDIM KAMPANYALARININ OSMANLI BASININA YANSIMALARI

Serdal SOYLUER*

Özet

Hindistan ve Uzakoğu Asya'daki Müslümanlarla, Osmanlı Devleti ilişkilerinin başlangıcı 15. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. Bu ilişkiler 19. yüzyılın son çeyreğine kadar karşılıklı elçiler ve hediye gönderme şeklinde devam etmiştir. Ancak söz konusu asrın son çeyreğinden, İmparatorluğun yıkılışına kadar Hindistan Müslümanları, Osmanlı Devleti'nin Avrupalı Devletler ve Rusya ile savaşlarında az da olsa katkı sağlamak düşüncesiyle yardım kampanyaları düzenleyerek gerek nakdî, gerekse maddî yardımda bulunmuşlardır. Bu çalışmada Hindistan'daki Müslüman Hintlilerin Balkan Savaşları boyunca Osmanlı ordusuna yaptıkları nakdî ve maddî yardımların devrin Osmanlı gazete ve dergilerine ne şekilde yansıdığı incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Balkan Savaşları, Hint Müslümanları, yardım kampanyası, Osmanlı Basını.

Abstract

The roots of the relationship between the Ottoman Empire and the Muslims in the Far East and India go back to the beginning of the 15th century. Those relationships have continued in the form of sending reciprocally some gifts and ambassadors till the last quarter of the 19th century. However from the last quarter of the said century to the decadence of the empire, the Muslim people of India aided financially by organizing some fund drives in contemplation of contributing some during the wars between the Ottoman Empire and Russia and European states. This study is trying to analyze how those financial aids made by the Muslim Indians of India through the Balkan wars to the Ottoman army have been reflected in the Ottoman journals and reviews.

Key words: Balkan wars, Indian Muslims, fund drive, Ottoman press

XX. yüzyılın ilk çeyreği Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecinde önemli bir zaman dilimidir. Bu devrede Osmanlı Devleti kendisini Trablusgarp Savaşı ile başlayan Balkan Savaşı ile devam eden ve I. Dünya Savaşı ile neticelenen mücadeleler silsilesi içinde bulmuştur. Bu savaşlardan ilki olan Trablusgarp Savaşı, devletin ve hükümetin büyük yıkıma sürüklendiğinin habercisi durumundadır. Osmanlı Devleti, yenilgisi sonucu 1912 yılı Ekim ayında İtalya ile Uşi Antlaşması'nı imzalayarak Kuzey Afrika'daki son toprağını ve Ege Denizi'ndeki Oniki Ada ve Rodos'u bu devlete vermek zorunda kalmıştır¹.

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu bu güç durumdan yararlanmak isteyen Balkan Devletleri, başta Rusya olmak üzere Avrupalı devletlerin kışkırtmasıyla gerçekleştirilmesi mümkün olmayan isteklerde bulunmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin bu istekleri kabul etmemesi üzerine 8 Ekim 1912 tarihinde Karadağ, Osmanlı Devleti'ne harp ilan ederek Birinci Balkan Savaşı'nı resmen başlatmıştır. Kısa süre sonra Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan da savaşa dâhil olmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin orduları farklı cephelelere dağılmış durumda olduğu için Balkan cephesinde kesin başarı çok zor bir ihtimaldi. Nitekim birkaç ay içerisinde Osmanlı ordusu dağılmış, devletin Balkan topraklarının tamamına yakını hatta eski payitaht Edirne bile elden çıkmıştır. Savaşlar ve Balkanlar'dan gelen milyonu aşkın muhacirin iskân ve işe sorunları devletin kötü durumda olan ekonomisini, idari ve sosyal yapısını sıkıntıya sokmuştur. Bu gelişmeler iktidarda olan İttihat ve Terakki Fırkası'nın kamuoyunda ve padişah nezdinde itibarının zedelemesine neden olmuş, sonuçta iktidardan indirilerek 29 Ekim 1912 tarihinde yerine yeni hükümet kurulmuştur. Ancak yeni hükümetin kurulması, savaşı ve devletin içinde bulunduğu durumu düzeltmek için bir çözüm niteliğinden uzak gözükmemektedir. Zira bu süreç içerisinde Balkan Devletleri ile çatışmalar olağan şiddetle devam etmiş, sonuçta Avrupalı devletlerin aracılığıyla 30 Mayıs 1913 tarihinde imzalanan Londra Antlaşması Osmanlı Devleti aleyhine barışı getirmiştir. Ancak kısa bir süre sonra Balkan Devletleri'nin Osmanlı Devleti'nden elde ettikleri toprakları paylaşamamaları, kendi aralarında savaşa neden olmuştur.

* Araş. Gör., İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. serdalsoyluer@gmail.com

1 Trablusgarp Savaşı ve neticesinde imzalanan Uşi Antlaşması hakkında bkz. İsrail Kurtcepe, *Türk-İtalyan İlişkileri (1911-1916)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi (TTKB), Ankara 1995.

İkinci Balkan Savaşı'nı fırsat bilen Osmanlı Devleti 1913 yılı Ağustos'u'na kadar Edirne ve Doğu Trakya'yı geri almayı başarmıştır².

Bütün bu gelişmeler yaşanırken, olayların meydana geldiği coğrafyadan çok uzak bir bölgede, Uzakdoğu'da emperyalist devletler ve Balkan Devletleri'ne büyük bir tepki, Osmanlı Devleti'ne ise yoğun bir ilgi baş göstermiştir. Trablusgarp Savaşı esnasında da Osmanlı Devleti'ne maddi, manevi yardımlarını esirgemeyen Uzakdoğu Müslümanları ile Osmanlı Devleti'nin ilişkilerinin başlangıcı Güney Hindistan'daki bazı Müslüman sultanlıkların, Fatih Sultan Mehmed ve II. Bayezid devirlerinde elçiler vasıtasıyla Osmanlı Devleti'ne mektup ve hediyeler göndermesine kadar uzanmaktadır. Osmanlı Devleti de bu ilgiye cevap vermekte hiçbir tereddüt göstermemiştir. İlk ilişkilerin bu devre rastlamasında İstanbul'un fethinin etkisi büyüktür³. Daha sonra Yavuz Sultan Selim'in 1517'de Mısır ve Hicaz'ı Osmanlı sınırlarına katması ilişkilerin daha da güçlenmesine neden olmuştur. Çünkü Müslümanlar için kutsal olan bu mekânlarla birlikte Hilâfet de Osmanlı Devleti'ne geçmiştir⁴. Hilâfetin Osmanlı Devleti'ne geçişi Osmanlıların yalnız Uzakdoğu Müslümanları ile değil, tüm Dünya Müslümanları ile ilişkisinde bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Artık Osmanlı Devleti, İslâm'ın ve Müslümanların koruyucusu ve bayraktarıdır. Bundan sonraki ilişkilerin ilerleme sürecinde bu olgu hep katalizör vazifesi görecektir.

XIX. yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı Devleti, Uzakdoğu Müslümanlarının sömürgeci devletlerin saldırılarına karşı yardım taleplerine elinden geldiğince yanıt vermeye çalışmıştır. Ancak bu yüzyılda Osmanlı Devleti'nin eski gücünden uzak ve kendi sıkıntıları ile meşgul olması ilişkilerin eski yoğunluğunu kaybetmesine neden olmuştur. XIX. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde Avrupalı Devletler, Asya'nın tamamına yakını ele geçirmişlerdir. Uzakdoğu'daki Müslüman topluluklar artık Avrupalı Devletlerin sömürgelelerinde yaşayan halklar statüsündedirler ve Osmanlı Devleti'nden umutlarını kesmiş durumdadırlar.

II. Abdülhamid'in 1876'da tahta çıkışıyla Osmanlı Devleti'nin Dünya Müslümanlarına olan ilgisi de farklı bir mecraaya yönelmiştir. Çünkü II. Abdülhamid'in tahta geçişini yitiren Osmanlılık ilkesi yerine İslâm birliği ilkesine önem verdiği ve gerek iç gerekse dış politikada bu ilke doğrultusunda bir siyaset yürütmeye gayret gösterdiği görülür⁵.

II. Abdülhamid, Dünya Müslümanlarının büyük çoğunluğunun gayrimüslim devletlerin idaresi altında olmasından çok müteessirdir, ancak bunun Hilâfet aracılığıyla ittihada engel teşkil etmeyeceğini düşünmektedir. Eğer söz konusu manevi birliktelik sağlanırsa Osmanlı Devleti, Avrupalı Devletlerle ilişkilerinde etkin bir konuma yükselecektir⁶. II. Abdülhamid otuz yılı aşkın idaresi döneminde Dünya Müslümanlarının problemleriyle yakından ilgilenmiş, yardım eli uzatmaya da en azından diplomatik anlamda girişimlerde bulunmuştur⁷.

II. Abdülhamid'in İslâm birliği politikası çerçevesinde yaptıkları, Dünya Müslümanları özellikle Hint Müslümanları arasında çok büyük ilgi ve heyecan uyandırmıştır. Hint Müslümanları da Osmanlı Devleti'ne duyduğu ilgi ve bağlılığın zahirî ifadesini Osmanlı Devleti'nin zor durumlarında sağladığı maddi ve manevi yardımlarla göstermiştir⁸.

Hint Müslümanlarının Trablusgarp Savaşı sırasında sergiledikleri bu hamiyetperverlik Balkan Savaşı sırasında doruk noktaya ulaşmıştır. Savaşın başladığı haber alınmaz, Trablusgarp Savaşı'ndaki tepkilere göre daha disiplinli ve düzenli bir hareketle Hindistan'ın büyük yerleşim merkezlerinde mitingler düzenlenir⁹. Hutbelerde ve yayımlanan fetvalarda Osmanlı Devleti'ni desteklemenin farz olduğu dolayısıyla zekât, sadaka ve kurban paralarının Osmanlı Devleti'ne gönderilebileceği belirtilir¹⁰. Mitingler sonrası ve Hint Müslümanlarının yayın organları olan Zî-Comrade, el-Hilâl, Zemindâr Gazeteleri'nce düzenlenen yardım kampanyalarında büyük miktarda meblağ

5 Abdülhamid, *Siyasi Hatıratım*, (terc.) S. Can, İstanbul 1984, s. 178, 180.

6 Abdülhamid, *Siyasi Hatıratım*, s. 178.

7 Abdülhamid, *Siyasi Hatıratım*, s. 176-177.

8 Azmi Özcan, *Pan-İslâmizm Osmanlı Devleti Hindistan Müslümanları ve İngiltere (1877-1924)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997, s. 157.

9 Özcan, *a.g.e.*, s. 190.

10 *İkdam*, nr. 5670, 2 K.Evvel 1912, s. 4; *Sebtürreşad*, Cilt 10, nr. 239, 28 Mart 1329, s. 87; Özcan, *a.g.e.*, s. 191.

2 Balkan Savaşları ve sonunda imzalanan antlaşmalar hakkında bkz. Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih 1789-2001*, Der Yayınları, İstanbul 2006, s. 488-528; Genel Kurmay Harb Tarihi Başkanlığı, *Balkan Harbi, I, II*, Ankara 1970 vd.

3 Yusuf Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi I*, TTKB, Ankara 1950, s. 397-402; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi, III/II*, TTKB, Ankara 1982, 261-262.

4 Uzunçarşılı, *a.g.e.*, II, Ankara 1983, s. 279-297.

toplannmıştır. Bu meblağların büyük kısmı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti ve Osmanlı Bankası vasıtasıyla Osmanlı Devleti'ne ulaştırılmıştır.

Hint Müslümanlarının yaptıkları maddi yardımlar devrin Osmanlı yaygın organlarına da yansımıştır. Türk basın hayatının en hareketli devrinin yaşandığı bu dönemde birkaç süreli yayın dışındaki gazete ve dergiler miktar olarak çok olmalarına rağmen süreklilik arz etmemektedir¹¹. Bu gazetelerin önde gelenleri bile ekonomik kriz ve sansür nedeniyle zaman zaman kapatılmış veya başka adlar altında yayınlanarak sansürden kurtulmaya çalışmışlardır¹². Araştırmamızda dönemin önemli günlük siyasi gazetelerinden İkdâm, İslâm Dünyasına yönelik yayınlarıyla dikkat çeken haftalık dergi Sebülürreşad ve o dönemde iktidarda olan İftihah ve Terakki'nin yaygın organı olan günlük siyasi gazete Tanîn taranarak Hint Müslümanlarının yardımlarının bu neşriyate yansımaları tespit edilmeye çalışılmıştır.

İkdâm:

İkdâm Gazetesi, Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne gönderdiği yardımlar hakkındaki haberleri Hindistan'da neşrolunan Times, Paisa Ahabâr, Vatan Lahor, el-Mukattam, Union vb. gazetelerden ve Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin yardımında bulunanlar hakkında yayınladığı listeler aracılığıyla temin etmiş ve bunlara sütunlarında yer vermeye çalışmıştır. İkdâm Gazetesi'nde, Hindistan'da Osmanlı lehine düzenlenen mitinglerden ve ardından toplanan yardımlardan ve Hint Hilâl-i Ahmeri'nce Osmanlı askerini tedavi etmek için tertip edilerek gönderilen tıp heyetinin faaliyetlerinden bahseden fakat bu yardımların miktarını belirtmeyen pek çok makale yayınlanmıştır¹³. Yardım miktarının açıkça belirtildiği makaleler ise şunlardır:

2 Ekim 1912 tarihinde savaşın başlaması ile birlikte ilk yardım haberi 13 Ekim 1912 tarihli sayıda verilmiştir. Times Gazetesi'nden naklen bildirilen “Hind Müslümanlarının Tezahüratı” başlıklı habere göre Hindistan'daki Pretoryo Cemaat-i İslâmiyesi Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne telgraf ve Millî Bank

marifetiyle 550 İngiliz liralık yardım göndermiş, Dava-yı İslâm'ın muzafferiyeti temennisinde bulunmuştur¹⁴. 24 Ekim 1912 tarihli sayısındaki Osmanlı ordusuna yardım bulunanların isim listesinin yer aldığı “İfanât” başlıklı yazıda Lahor'da yayınlanan “Vatan” gazetesi imtiyaz sahibi Mehmed İnşaaş Efendi tarafından yapılan 4.459 kuruluşluk yardımdan bahsedilmiştir¹⁵. 6 Kasım 1912 tarihli sayıda yayınlanan “Hindistan'da Tezahürat-ı İslâmiye” başlıklı yazıda Osmanlı harp ianesi olarak toplanan 3.000.000 rupinin uzun zamandır yapılması düşünülen İslâm Dârülfünununa harcanması yönünde müracaatta bulunan Muhalif Hint Müslümanlarının ileri gelenlerinin girişimlerinin Ağa Han tarafından etkisiz hâle getirildiği belirtilmektedir¹⁶.

“Paisa Ahabâr” gazetesi'nden alınan “Hindistan Müslim ve Müslimelerinin Hamiyet-i Diniye ve İnsaniyeleeri” başlıklı yazıda Hint Ulemâsının, Müslümanların zekât, sadaka, kurban ve hayrât-ı sairelerini Osmanlı ordusuna yardım olarak verdikleri takdirde büyük sevap kazanacaklarını bildiren fetvalarından sonra Hint Ahali-i İslâmiyesi arasında sadece erkekler değil, kadınlar arasında da adetâ iane yarışının vuku' bulduğu belirtilmiştir.

Aynı gazetede Müslüman Hint kadınlarınca yardım toplamak için gayet mühim bir toplantı düzenlendiği de bildirilmektedir. 600 Müslüman kadının katıldığı toplantıda Osmanlı ordusunun muzafferiyeti için dualar edilip, Kur'an okunmuş, Osmanlı ordusuna yardımın önemini anlatan konuşmalar sonrası toplantıya katılan kadınlar üzerlerinde kıymete değer ne kadar eşyası varsa iane sandığına bırakmıştır. Ardından yapılan konuşmada Hindistan Hükümeti'nin Osmanlı ordusuna yardım toplanmasına müsaade etmediği söylentilerinin doğru olmadığı, aksine Hint vali yardımcısının kendi cebinden 1.000 rupi iane verdiği belirtilmiştir. Bu konuşma sonrası kadınların mücevher ve ziynet eşyası almak için tasarruflarında bulundurdıkları paraları ianeye harcamaları teklifinde bulunulmuştur. Teklifin ardından toplantıya katılan hanımlar üzerlerindeki nakitlerini ve ziynet eşyalarını iane sandığına bırakmışlardır. Bu sırada fakir bir

¹⁴ *İkdâm*, nr. 5619, 13 T.Evvel 1912, s. 2.

¹⁵ *İkdâm*, nr. 5631, 24 T.Evvel 1912, s. 4.

¹⁶ O esnada Moskova'da bulunan Ağa Han, Hint Müslümanları arasında sözüne güvenilir, etkin bir şahsiyettir. Böyle bir okulun tesisi için başlan beri canla başla çalışmış olmasına rağmen, bu paranın Osmanlı askerine yardım için gönderilmesinin daha uygun olacağı kanaatinde dir. *İkdâm*, nr. 5644, 6 T.Sani 1912, s. 2.

¹¹ Balkan Savaşı yıllarında İstanbul'da çıkan gazete ve dergiler hakkında bkz. Halûk Harun Duman, *Balkanlara Veda Basın ve Edebiyatta Balkan Savaşı (1912-1913)*, Duyap Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 50-74, vd.

¹² Duman, a.g.e., s. 70

¹³ *İkdâm*, nr. 5579, 5638, 5654, 5662, 5686, 5689, 5700, 5732, 5751, 5765, 5809, 5867, 5872, 5906, 5929.

kadın toplantı reisinin yanına giderek iki çarşaf ve bir mektup bırakmıştır. Reisin toplantıda okuduğu bu mektupta şu cümleler yazmaktadır:

“*Hânemde verilecek iki çarşaftan başka bir şey yoktur. Kalbim ianeye iştiraki arzu ediyor, bunu kabul ediniz.*”

Daha sonra bu çarşaflar müzayedeye çıkarılmış, 11 ruپیye ihale olunmuştur. Bedeli iane sandığına, çarşaflar fakir kadına teslim edilmiştir. Toplantının etkisi o kadar büyük olmuştur ki, toplantıya uzak mesafelerden arabalarla gelen kadınların çoğu, arabaları geri göndererek onlara verecekleri ücreti ianeye vermiş, evlerine yaya dönmeyi tercih etmişlerdir¹⁷.

İkdam Gazetesi, “Hindistan’da İanât” başlıklı yazıda matbaalarına Hindistan’dan gelen gazetelerin tamamının iane cenvelleri ile dolu olduğunu, ancak bu ianelerin tamamının gazetede neşrinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Fakat büyük miktarda yardım verenleri yayınlamalarının kendilerine bir vazife olduğunu da bildirmiştir. Yardımda bulunanlar şu şekilde neşredilmektedir:

Müslüman olmayan Hintlilerin yardımları: Kevalyar Mihracesi Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’ne 1.000 ruپی vermiş, tebaası bulunan Hintlilere de iane hakkında bir teşviknâme yayınlamıştır. Berude Mihracesi’nin eşi 500 ruپی vermiş, hem-mezhebi tüm kadınlara da ianeyi teşvik edici bir beyannâme neşretmiştir. Diğer yerleşim yerlerindeki pek çok Hintli zengin de Müslüman zenginlerle iane verme yarışına girmişlerdir.

Müslüman Hintlilerden Behovolyor Hükümdarı Genc (Nüvvab) hazretleri 20.000 ruپی vermiş ve tâbiyetinde bulunan Müslim-gayrimüslim tüm halk da kendi arasında iane toplamıştır. Bombay’dan Kerim Bahaî İbrahim Efendi 15.000 ruپی, yine Bombay’dan isim vermeyen bir zât 10.000 ruپی, diğer bir zât 5.000 ruپی iane vermiştir. Bu üç kişinin ianesi toplam 30.000 ruپی olup, 2.000 İngiliz lirası olarak Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’ne teslim edilmiştir. Lahor’daki bir toplantıda Peşaverli bir tüccar 3.000 ruپیyi toplantı esnasında vermiş; 3.000 ruپیye de Peşaver’e döndükten sonra vereceğini vaat etmiştir. Bu toplantıda Afganistan’ın eski emirlerinden Serdar Eyüp Han’ın ianesi de dikkat çekici bulunmuştur. Serdar Eyüp Han 4.345 rupisi nakit olmak üzere kıymetli cem’an

8.000 ruپی olan 3 Arap tayı, sırmalı sarık ve külah ile sair tezyinatını -ki bunlara da cem’an 14.000 ruپی değer biçilmiştir- iane olarak bağışlamıştır¹⁸.

“Bir Hareket-i Âlicenabane” başlıklı yazıda Lahor’da yayınlanan “Paşa Ahbâr” gazetesine bir şahsın 1.500 ruپی iane ve bir mektup gönderdiği bildirilmiştir. Mektupta Allah’ın bedenen ve malen cihadı emrettiğini, kendisinin bedenen cihada muktedir olmadığını ancak maliyle cihad edebileceğini belirtmiştir. Bu amaçla aylık 250 ruپی iane taahhüt etmiştir. Bunun 6 aylık kısmı olan 1.500 ruپیyi şimdi gönderdiğini, savaş devam ettikçe yardımı sürdüreceğini, ancak ismini açıklamayacağını bildirmiştir.

Aynı makalede harpten önce Hindistan’da bir darülfünûn inşâsı için 3.500.000 ruپی meblağ toplandığına, harp çıkınca Hindistan’daki tüm gazetelerin ve halkın bu parayı harp ianesi olarak Osmanlı Devleti’ne verilmesini talep ettiklerine de değinilmiştir. Makalenin devamında Delhi’deki tüm kasapların aralarında anlaşarak kurban bayramı süresince toplanan et bedelini ianeye terke karar verdikleri, buna karşı gelen kasaplara kurban kestirmeyecekleri bildirilmiştir¹⁹.

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’nden edinilen bilgiye göre yayımlanan “Hindistan Müslümanlarının Hamiyeti” başlıklı yazıda Bombay Şehri Türk-Arap Kadımları Cemiyeti reisi Şeyh Kasım Efendi’nin eşi Münire Hanım tarafından Hilâl-i Ahmer ianesi olarak toplanan 1.947 Osmanlı Lirası’nın Osmanlı Hilâl-i Ahmer Genel Merkezine verildiği, merkezin de bundan büyük memnuniyet duyduğu bildirilmiştir²⁰.

“Paşa Ahbâr” Gazetesi’nde yayımlanan makalenin aynen tercümesiyle verilen “Hind Müslümanlarının İanesi” başlıklı yazıda Lahor’daki Orienst Bank Heyeti’nin, Osmanlı Devleti’ne on sene müddetle faizsiz borç verme kararı aldığına ve eshamını satışa çıkardığına değinilmektedir. Büyük şehirlerdeki Müslüman memurlar bunun icrası için girişimlerde bulunmuşlardır. Hint Genel Valisi ve eşi tarafından toplanan 510.000 ruپی iane Dersaadet İngiliz Sefirinin eşi aracılığıyla Türk yaralıların tedavisi için Osmanlı Hükümeti’ne teslim edilmiştir. Hindistan’ın Seyyalkut şehri mutasarrıfı İngiliz General, şehrin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’ne reislik ederek büyük miktarda iane toplamaş, kendisi de

18 *İkdam*, nr. 5692, 24 K.Evvel 1912, s. 3.

19 *İkdam*, nr. 5692, 24 K.Evvel 1912, s. 3.

20 *İkdam*, nr. 5704, 5 K.Sani 1913, s. 4.

17 *İkdam*, nr. 5688, 20 K.Evvel 1912, s. 4.

büyük miktarda meblağla bu ianeye katkıda bulunmuştur. Maiyetinde bulunan zabıtlardan de iane toplamıştır. Aynı şahsın iane toplanması hususunda irad ettiği nutuk halk arasında büyük bir etki yaratmıştır. Hatta gayrimüslim vatandaşlar da bundan etkilenerek 5.000 rupi iane toplamışlar ve Müslüman vatandaşlarına teslim etmişlerdir. Behomal Hâkimesi dahi 100.000 rupi iane vermiştir²¹.

Kudüs Hindu şeyhi Abdurrahman ile yapılan röportajda şeyh, Hindistan'dan aldığı haberlere göre Hintlilerin, Osmanlı Hükümeti'nin içinde bulunduğu vaziyete çok üzüldükleri ve bundan dolayı iane toplamak için Delhi, Kalküta, Rangon, Bombay, Madras ve Lahor şehirleriyle bunlara bağlı idari birimlerde cemiyetler tesis ettiklerini bildirmiştir. Bütün halk gece gündüz çalışarak kısa zamanda büyük miktarda iane toplamak için çaba sarf etmektedirler. Fakir halk dahi iane yarışına katılmış, "*Bir gece aç yatalım da Osmanlı Devleti ve Hilâfet-i İslâmiye'nin te'yidinde bir nebzecek fâidemiz dokunsun.*" demişlerdir. Tüm bu çabalar sonucu meydana getirilen bir Hilâl-i Ahmer Heyeti'nin de yola çıktığı haber verilmiştir²².

Makalenin devamında diğer bir takdire şayan hareketin de Hint Mecusîlerinin ianeye iştirakleri olduğu belirtilmiştir. Mecusîler "*Osmanlı İmparatorluğu'nu el ele vererek te'yid etmek biz Şarklılar için vaciptir.*" demişlerdir. Bu çerçevede Mecusî milyoner Mister Damodor-Das kendi gelirinden bir Hilâl-i Ahmer Heyeti tesis edeceğini bu heyetin de yakında yola çıkacağını belirtmiştir. Bu gelişmeler Müslümanlar ve Mecusîlerin ittifak ve ittifakı olarak yorumlanmıştır²³.

Kalküta'dan Hacı Ahmed Abdülatif ve Musa Mısrî imzasıyla İkdâm Gazetesi'ne gönderilen mektupta o vakte kadar gönderilen iane miktarlarının listesi yer almaktadır:

	İngiliz Lirası
- Sadrazam hazretleri vasıtasıyla Hilâl-i Ahmer Riyasetine	1.700
- Seyyid Emir Ali vasıtasıyla	500
- “ “	200
- “ “	100
- Der saadet Hilâl-i Ahmer Riyasetine	601 2 Şilin
- “ “	900
- “ “	200
- “ “	100
- “ “	2.000
- “ “	2.000
- “ “	2.000
- “ “	2.000
- Yine Emir vasıtasıyla Manastr İslâm ailelerine sarf olunmak için	2.000
	Yekün 14.301 ²⁴

İranlı tüccar Resul Sıddıkyânî'nin İkdâm gazetesine gönderdiği yazıya binaen yayınlanan "Hindistan'da Tezahürât: 6.000 Lira İane" başlıklı makalede, Kalküta'da yayınlanan "Hable'l-Mefm" adlı Farsça İslâm gazetesinin müdürü ve aynı zamanda Kalküta'da tesis edilen Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin de reisi olan İranlı Seyyid Celaleddin'in mütareke sonrası savaş yeniden başladığı takdirde 3.000 İngiliz Lirası harp ianesi göndereceği bildirilmiştir. Yine makalenin devamında Hindistan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti reislerinden Mihr Ahâdî'nin de 3.000 İngiliz Lirası harp ianesini Osmanlı Devleti'nin hizmetine hazır bulundurduğu haberine yer verilmiştir²⁵.

El-Mukattam gazetesinden naklen yayınlanan "Ağa Han Beyannâmesi" başlıklı makalede Hint Müslümanlarının, İngiltere'ye son zamanlarda Osmanlı Devleti'ne karşı tutumundan dolayı büyük bir kin duyduğu anlatılmaktadır. Bu gelişmeler neticesinde Hint Müslümanlarının ileri gelenlerinden Ağa Han kine son verilmesi amacıyla bir beyannâme yayınlanmıştır. Beyannâmede Hint Müslümanlarının ilk görevinin, muharebe sonucu yurtlarından ve evlerinden yoksun kalan muhacirlere iskan için iane toplamak olduğu belirtilmektedir.

24 İkdâm, nr. 5720, 21 K.Sani 1913, s. 4.

25 İkdâm, nr. 5743, 17 Şubat 1913, s. 4.

21 İkdâm, nr. 5714, 15 K.Sani 1913, s. 4.

22 Hindistan Müslümanlarının Balkan savaşları sırasında Osmanlı Devleti'ne yardıma yönelik faaliyetlerinden en önemlilerinden birisi de Hilâl-i Ahmer Heyeti tesis ederek Osmanlı Devleti'ne göndermek olmuştur. Bu heyetin tesisi ve faaliyetleri ile ilgili gazeteelerde pek çok haber mevcuttur. Ancak bu konunun müstakil bir şekilde incelenip değerlendirilmesi Azmi Özcan tarafından yapılmıştır. Bkz. Özcan, a.g.e., s. 193-199.

23 İkdâm, nr. 5719, 20 K.Sani 1913, s. 4.

Savaşın devam edip etmemesine İslâm âleminden gelen taziyiklerin etkisinde kalmadan Osmanlı Devleti'nin karar vermesi gerektiği de eklenmiştir. Ağa Han'ın bildirisinin en çarpıcı yanı ise Osmanlı Devleti'nin ileride bir Asya devleti olması gerektiğine yönelik görüşüdür²⁶.

“Cava İslâmları ve Hazine Tahvilâtı” başlıklı yazıda Cava Müslümanlarının müdafaa-yı milliye için tedavüle çıkarılan hazine tahvilâtından mühim miktarda satın almak istediklerini Osmanlı Şehbenderliği vasıtasıyla gerekli yerlere ileftikleri belirtilmektedir²⁷.

İngiltere propagandası yapan gazeteden alınan “Hindistan Müslümanları” başlıklı yazıda Hint Müslümanlarının İngiltere'ye karşı hâl ve hareketlerinde asabiyet görüldüğüne, bunun da en büyük nedeninin İngiltere'nin harp sırasında Osmanlı'ya karşı Balkan Devletleri lehine tutum sergilemesi ve olanlara göz yumması olduğuna değinilmektedir. Bu sebeple Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne olan bağlılıkları daha da arttırdıkları ve gerçekleşmesi hiçbir zaman mümkün olmayan bir takım vaatlerde bulduklarına, hiç yapamayacakları mali yardımlardan bahsettiklerine değinilmiştir. Haberin devamında Hint Müslümanlarının, Osmanlı Devleti'ne harbe devam etmesi hususunda taziyekte bulduklarından, böyle davranarak Osmanlı'ya yardım yerine büyük kötülük yaptıklarının farkına varmadıklarından bahsedilmiştir. Aynı başlıklı haberde İngiltere yanlısı tutumuyla bilinen Hint Müslümanlarının reisi Ağa Han'ın Hint Müslümanlarının bu fevrî hareketlerini engellemek için bulunduğu teşebbüslere değinilmiştir²⁸. Jön Türk Gazetesi'nden naklen bildirilen habere göre, Bombay'daki İslâm ahalisinin müdafaa-yı milliye için 200.000 İngiliz Lirası yardım topladıkları ve toplanan paranın Maliye Nezareti'nin emrine hazır olduğu bildirilmiştir²⁹.

26 *İkdam*, nr. 5759, 5 Mart 1913, s. 3.

27 *İkdam*, nr. 5759, 5 Mart 1913, s. 3. Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne yardımlarının bir başka aracı da Osmanlı tahvillerinin Hindistan'da satılmasıdır. Bu girişimin öncüsü Hindistan Hilâl-i Ahmer Heyeti Reisi ve Comrade Gazetesi müdürü Dr. Ahmed Ensari'dir. Ona göre Hint Müslümanları bu yolla hem kârlı bir kazanç sağlayacak hem de Osmanlı Müslümanlarına yardım edecektir. Osmanlı Tahvilleri 1913 yılı Eylül ayında Hindistan'da satışa sunulmuştur. Fakat Hindistan Hükümeti'nin tahvil satışını yaygınlaşmasını engellemeye yönelik propagandalarının başarılı olması sonucu bu tahvil satışlarından beklenen gelir elde edilememiştir. Özcan, *a.g.e.*, s. 198-199.

28 *İkdam*, nr. 5810, 25 Nisan 1913, s. 2. İngiltere, Hint Müslümanlarının iane toplamadaki başarısını baltalamak ve ümitlerini kırarak amaçıyla açık şekilde olmadan bu tür propagandalara sık sık başvurmuştur.

29 “Hindistan Müslümanları” *İkdam*, nr. 5817, 2 Mayıs 1913, s. 4.

Babalık Gazetesi'nden alınarak yayınlanan “Hindistan Heyeti” başlıklı haberde, Hindistan Hilâl-i Ahmer Heyeti Reisi ve Comrade Gazetesi müdürü Ahmed Ensari, Hindistan ulemâsından Zemindâr Gazetesi sahibi Muzaffer Ali Han ve Mısırlı Doktor Fuad Bey'den oluşan bir heyetin Balkanlar'dan gelen muhacirlerin yerleşebilecekleri iskân bölgeleri tesis etmek üzere Anadolu'ya geldikleri belirtilmiştir. Heyetin, Anadolu'da bazı kentleri dolaştıktan sonra en uygun bölge olarak Adana ve Konya'yı seçtiği, yanlarında getirdikleri Hint Müslümanlarının iane olarak topladıkları 40.030 rupiyi de burada barınak tesisi için harcaacakları bildirilmiştir³⁰.

Sebülürreşad:

Yayın hayatına Sirât-ı Müstakim adıyla başlayan dergi, 183. sayısından itibaren Sebülürreşad adıyla çıkmaya başlamıştır. Dergi özellikle İslâm ülkelerini tanıtmayı, oralarda meydana gelen gelişmelerden haberler vermeyi kendine misyon edinmiş, bu amaçla İslâm ülkelerine muhabirler atamıştır. Hindistan'a da gazetenin yazarı Tefvik Bey'i göndermiştir³¹. Sebülürreşad, Tefvik Bey'den önce Hindistan'da vukû bulan gelişmeleri oradan gelen gazeteler, mektuplar ve telgraflar aracılığıyla temin ederek sayılarında yayınlamıştır. Sebülürreşad'da Balkan Savaşları sırasında Hint Müslümanlarının maddi yardımlarıyla ilgili yer alan haberler şunlardır:

Muhammed Mehmed Ali tarafından Abdürreşid İbrahim'e gönderilen mektuptan naklen “Borneo ve Simbas'dan Mektub” başlığıyla yayımlanan yazıda Cava Müslümanlarının Balkan Savaşı için Osmanlı Devleti lehine iane toplamaya başladığı haber verilmiştir³². “Âlem-i İslâm'da Tezahürât” başlıklı haberde Bombay ve Delhi'de düzenlenen mitingler sonrası Hilâl-i Ahmer yararına 375.000 frank iane toplandığı bildirilmektedir³³. Bombay'dan Reuter

30 *İkdam*, nr. 5859, 13 Haziran 1913, s. 4. Balkanlar'dan gelen muhacirlerin yerleşebilecekleri iskân bölgeleri hazırlama çalışmalarında bulunmak üzere Muhammed Ali ve Muzaffer Ali Han önderliğinde Rumeli Muhacirlerine Yardım Cemiyeti kurulmuştur. Osmanlı Devleti de cemiyete bu konuda her türlü desteği sağlayacağını bildirmiştir. Talat Paşa ve Esad Paşa bu cemiyetin çalışmalarına iştirak etmişlerdir. Hint Müslümanları, iskân bölgeleri oluşturma çalışmaları çerçevesinde I. Dünya Savaşı başlayana kadar para toplayıp İstanbul'a göndermeye devam etmiştir.

31 Tefvik Bey, Mayıs 1913'te Hindistan'a ulaşmış ve I. Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılı Mart ayına kadar burada kalarak düzenli olarak yazılarına devam etmiştir. Özcan, *a.g.e.*, s. 214.

32 *Sebülürreşad*, Cilt 8-1, nr. 3-185, 8 Mart 1328, s. 50-51.

33 *Sebülürreşad*, Cilt 2-9, nr. 35-217, 18 T.Evvel 1328, s. 178.

Ajans'a çekilen telgraftan naklen yayımlanan "Sebebi Ya Ecnebi Teşviki Ya Bizim Miskinliğimiz" başlıklı yazıda Hindistan'daki İslâm muhaliflerinin çoğunun Türkiye'ye iane olarak toplanan 3.000.000 rupinin, inşasına daha önceden karar verilen Hint-Müslüman darülfünunu için kullanılmasına yönelik girişimlerinin Ağa Han tarafından engellendiğine değinilmiştir³⁴.

Zî-Muhammeden Gazetesi'nden nakledilerek derginin 1 T.Sani 1328 tarihli sayısında yayımlanan haberde, Seylan Ahali-i İslâmiyesi tarafından düzenlenen mitingde Hilâl-i Ahmer için 10.000 rupi toplandığı belirtilmektedir. Peşâver ulemâsı tarafından düzenlenen mitingde harp ianesi olarak 10.000 rupi ve Karaçi Müslümanları tarafından düzenlenen mitingde de 1.685 rupi iane toplandığından ve bu ianelerin gün geçtikçe artacağından bahsedilmektedir³⁵. "Hindistan'da" başlıklı makalede Hindistan'ın birçok şehrinde Hilâl-i Ahmer yararına mitingler düzenlendiği, bu mitinglere Müslümanların yanı sıra dinsel ayrılıkları bir yana bırakan yüzlerce Hindu ve İranlının (Parsî) da katılarak büyük miktarda iane verdikleri anlatılmaktadır³⁶.

"Paisa Ahbâr" gazetesinde yazılanlara göre Delhi, Allahâbâd ve bazı şehirlerin ulemâsının Müslümanların zekât, sadaka, kurban ve hayrât-ı sairelerini Osmanlı ordusuna yardım olarak verdikleri takdirde büyük sevap kazanacaklarını bildiren fetvaları Müslümanlar üzerinde büyük tesir yaratmış, bazı Müslümanlar kurban kesmeyecek bedelini iane olarak vermiştir. Aynı haberin devamında Ağa Han'ın telgrafına yer verilmiştir. Telgrafta, Hindistan'da Osmanlı Devleti'ne yardım konusunda Müslümanlar ve gayrimüslimler arasında bir ittifak söz konusu olduğundan bahsedilmiş, mitingler ve iane toplama faaliyetlerine İngiltere'nin engel olmadığına değinilmiştir. Haberin sonunda Hint Müslümanlarının iane toplama çalışmalarının tüm hızıyla devam ettiği, Osmanlı Devleti'ne yardım için istikrâr alımı teşebbüslerinde de bulundukları yer almaktadır³⁷.

İstihbarat ajansından edinilen bilgiye göre Hindistan Müslüman Cemiyeti tarafından Osmanlı Devleti için 16.000.000 franklık iane toplanmıştır. Bu meblağın savaş başladığı tarihte toplanmasına rağmen, Osmanlı Devleti'nde hükümet değişikliği olduğundan ve yeni hükümete tam güvenilmediğinden

ötürü ancak gönderilebildiği belirtilmektedir³⁸. Başka bir haberde Hindistan Müslümanlarının, iane kapsamında Osmanlı Devleti'nin piyasaya sürdüğü hazine tahvilinden 1.000.000 Osmanlı Liralık almaya karar verdikleri bildirilmiştir³⁹.

"Hindistan'da Galeyân-ı Hissiyât" başlıklı yazıda Müslümanların, Balkanlar'da bir süre ara verdikten sonra tekrar başlayan savaşa büyük tepki gösterdikleri, Madras'ta düzenlenen iane mitinginde 16.767 rupi iane toplanarak Der saadet'e gönderildiği belirtilmektedir⁴⁰. Jön Türk Gazetesi'nden alınan habere göre yayınlanan "Müdafaa-yı Milliye İanesi" başlıklı yazıda Bombay'daki İslâm ahalisinin müdafaa-yı milliye için 200.000 İngiliz Lirası yardım topladıkları ve toplanan paranın Maliye Nezareti'nin emrine hazır olduğu bildirilmiştir⁴¹.

Lahor'da neşredilen Revzane-i Vatan Gazetesi'nden edinilen bilgiye göre Osmanlı Devleti'ne yardım amacıyla Seyyalküt Müslümanları Mirzâ Kâdi Zaferullah Han'ın reisliğinde toplanmışlardır. Çok sayıda insanın katıldığı toplantıda Osmanlı Devleti'nin maruz kaldığı zulüm, ihanet ve gadr üzerine nutuklar irad edildikten sonra halk muavenete davet edilmiştir. Bir saat içinde 1.000 lira iane toplanmıştır. Toplantıda kadınlar üzerlerinde bulunan tüm ziynet eşyalarını iane masasına bırakmışlardır. İane için bir kişi evindeki tüm fazla eşyaları, başka biri bir ev ve bir dükkân, bir üçüncü kişi iki at hediye etmiştir. Kampanyaya Müslümanların yanı sıra birçok Mecusi Hindu da katılmıştır⁴².

Hindistan Müslümanları tüm masrafları kendilerinden olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Balkan muhacirleri için köyler kurmak amacıyla bir heyeti Anadolu'ya göndermiştir. Bu olay Ankara Gazetesi'ne şu şekilde yansımıştır: "Hindistan ulemâsından Zemindâr Gazetesi müdürü Muzaffer Ali Han, tüm masrafları kendilerine ait olmak üzere Anadolu'da ikişer yüz haneden ibaret birkaç köy teşkil etmek için Hindistan Hilâl-i Ahmer Heyeti Reisi Dr. Ensarî Bey ve Mısırlı Doktor Fuad Bey'den oluşan beraberindeki heyete Anadolu seyahatine çıkmıştır. Ankara'da elverişli yer bulamadıkları için

38 *Sebitürreşad*, Cilt 2-9, nr. 47-229, 17 K.Sani 1328, s. 329.

39 *Sebitürreşad*, Cilt 2-9, nr. 49-231, 31 K.Sani 1328, s. 404.

40 *Sebitürreşad*, Cilt 2-9, nr. 51-233, 14 Şubat 1328, s. 436.

41 *Sebitürreşad*, Cilt 10, nr. 243, 25 Nisan 1329, s. 151. Aynı haber *İkdam*, gazetesinin 5817. sayısında da verilmiştir.

42 "Uhuuvvet ve Hamiyet-i İslâmiye" *Sebitürreşad*, Cilt 10, nr. 247, 23 Mayıs 1329, s. 219.

34 *Sebitürreşad*, Cilt 2-9, nr. 36-218, 25 T.Evvel 1328, s. 196.

35 *Sebitürreşad*, Cilt 2-9, nr. 37-219, 1. T.Sani 1328, s. 211.

36 *Sebitürreşad*, Cilt 2-9, nr. 38-220, 8. T.Sani 1328, s. 225.

37 *Sebitürreşad*, Cilt 2-9, nr. 40-222, 29 T.Sani 1328, s. 259.

*Konya'ya hareket etmişlerdir. Konya'da iskân için uygun yer bulunması temennisinde bulunulduktan sonra Anadolu halkı heyete kendilerinden beklenen yakın ilgi ve misafirperverliği göstermişlerdir*⁴³.

“Hind Müslümanlarının İnanâtı” başlıklı haberde Bombay Baş Şehbenderliği vasıtasıyla Harp İanesi olarak İstanbul'a gönderilen yardımın ayrıntılı listesi verilmiştir:

-Bombay'da iane için teşekkül eden Garb Komisyonu'nun reisi	Rupi
Şeyh Kasım İbrahim Hazretleri tarafından	150.000
-Bombay Hilâl-i Ahmer Cemiyetini idare eden Ser Kerim Bahaî, İbrahim Bahaî,	
Şeyh Kasım, Kasım Ali Pîr-Bahaî Hazerâti vasıtasıyla toplanan	90.000
-Yine ikinci defa olarak	90.000
- “ üçüncü “ “	45.000
- “ dördüncü “ “	75.000
- “ beşinci “ “	45.000
-Hilâl-i Ahmer nâmına eşhâs-ı müteaddide tarafından verilen paranın miktarı	7.000
-Kanpur'da toplanan Hilâl-i Ahmer İnanâtı	8.000
-Güç Meymen Cemaati tarafından	75.000
-Bombay Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından	60.000
-İsimleri malum olmayan zevât tarafından	15.000
-Kanpur Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından bir kısmı toplam Bombay Hilâl-i	
Ahmer Cemiyeti vasıtasıyla Bombay Şehbender hanesine teslim olunan	45.000
-Müteaddid zevât tarafından	30.000
-Güç Meymen Cemaati tarafından ikinci defa olarak	30.000
-Nîr-Hom tarafından gönderilen	26.490
-Bombay'daki Ziyâü'l-İslâm Encümen-i İslâmiyesi vasıtasıyla toplanan	12.000
-Bombay Müslümanları tarafından	12.900
-Doktor Muhammed Hüseyin tarafından	1.500
-Güç Meymen Cemaati tarafından üçüncü defa olarak	30.000
-Şeyh Kasım vasıtasıyla Benderince ahalisi tarafından	37.800

43 “Hindistan Müslümanlarının Anadolu'da Köyler Tesisi” *Sebilürreşad*, Cilt 10, nr. 248, 30 Mayıs 1329, s. 336.

-Bombay Hilâl-i Ahmer Cemiyeti vasıtasıyla	60.000
-Müteaddid zevât tarafından	60.000
- “ “ “	45.000
-Delhi Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından	27.150
-Şeyh Kasım hazretleri vasıtasıyla Diu Ahali-yi İslâmiyesi tarafından	45.085
-Müteaddid zevât tarafından	29.250
-Bombay Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından	30.000
-Bazı eşhâs tarafından	33.870
-Molodonya sahib tarafından	1.500
- “ “ “	3.000
-Des-Nipdant “ “	150
-Bir çift bilezik fiyatı	165
-Müteaddid zevât tarafından	17.745
Yekûn	1.261.605

Bu miktar Osmanlı Baş Şehbenderi Cafer Bey vasıtasıyla Dersaadet'e gönderilmiştir ki 80.000 Osmanlı lirası etmektedir. Ayrıca Hint Müslümanları tarafından doğrudan doğruya Dersaadet'e gönderilen paralar bu miktara dâhil değildir⁴⁴.

Rangon Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti reisi Ahmed Molla Davud, 29 Temmuz 1913 tarihinde Sadarete çektiği telgrafta Edirne ve çevresinin tekrar Osmanlı Devleti sınırlarına ilhakını kutladıklarını, Hilâl-i Ahmer adına Osmanlı Bankası vasıtasıyla takdim kılınan 1.391 İngiliz Lirası 15 Şilin 11 Pens yardımın alınmasını rica ettiklerini bildirmektedir⁴⁵.

Sebilürreşad Hindistan muhabiri Tevfik “Hindistan Osmanlılara Çok Yardım Eder, Fakat Adam Lazım” başlıklı makalesinde “*Babiâli, Osmanlı Hazinesi vasıtasıyla Hindistan'a ulaştırdığı esham senetlerini Hindistan'a daha erken göndermiş olsaydı, Hint Müslümanları beş-altı milyonluk senet alırdı*” demiştir. Yazar, bunun yanı sıra Osmanlı Şehbenderi'nin, senetlerin kıymetini tam kavrayamamış banka direktörlerince satılması konusunda ısrarının da

44 *Sebilürreşad*, Cilt 10, nr. 255, 18 Temmuz 1329, s. 343.

45 “Rangon Müslümanları”, *Sebilürreşad*, Cilt 10, nr. 255, 18 Temmuz 1329, s. 363-364.

istenilen miktarda satışın gerçekleşmesine mâni olduğunu bildirmiştir⁴⁶. “Hazine Tahvilâtı” başlıklı haberde ise Hindistan Müslümanlarından müracaatta bulunanlara 100.000 Osmanlı Liralık % 5 faizli hazine tahvilâtı gönderildiği belirtilmiştir⁴⁷.

Belucistan’da bulunan Gelna Hilâl-i Ahmer Cemiyeti kâtibi Murad Muhammed İzam Efnân, 27 Temmuz 1913 tarihinde Sadaret’e çektiği telgrafta, Osmanlı Müslümanları ile yetim ve dulların ihtiyaçlarına mahsus olmak üzere Belucistan Müslümanları tarafından toplanan 130 İngiliz Lirası’nı Bombay’daki Ahali Bankası vasıtasıyla Sadrazama gönderdiklerini, para ulaştığı takdirde kendilerine haber verilmesini rica ettiğini bildirmiştir⁴⁸.

Bombay İslâm Mektepleri talebelerinin her yıl düzenledikleri toplantının 1329 Eylül’üne tesadüf eden seneki toplantısına davet edilen Sebülreşad Hindistan Muhabiri Tevfik Bey’in toplantı izlenimlerini anlattığı “Bombay Müslüman Talebelerinin İçtimar” başlıklı yazısında, öğrencilerin eğitim konusunda faydalı tartışmalarından, İslâm’ın muzafferiyeti için dualar edildiğinden bahsedilmiştir. Toplantı sonunda öğrencilerin Osmanlı Devleti’ne iane olarak aralarında para topladıklarına da değinilmiştir⁴⁹. Tevfik Bey, “Edirne Meselesi Bizim Hayat ve Memat’ımızdır” başlıklı haberde Edirne’nin bir daha elden çıkması halinde Osmanlı Devleti’nin Hindistan’daki haysiyetini tümüyle kaybedeceğine değinmiştir. Tahvil satışlarında ve iane toplanmasında istenen hedefe ulaşlamaması konusunda ise bütün suçu sabık Osmanlı Baş şehbenderi Cafer Bey’in basiretsizliğine, keyfine düşkün yaşam tarzına bağlamaktadır⁵⁰.

“Hable’l-Metîn” Gazetesi’nden nakledilen bilgiye göre Haydarâbâd Dekin Hâkimi Nizâmülmülk Âsaf Cah Mir Osman Ali Han’ın, Londra’daki Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’ne 2.000 İngiliz Lirası iane verdiği haber verilmektedir⁵¹.

46 *Sebülreşad*, Cilt 10, nr. 260, 22 Ağustos 1329, s. 421.

47 *Sebülreşad*, Cilt 10, nr. 260, 22 Ağustos 1329, s. 426.

48 “Uhuuvet-i İslâmiye”, *Sebülreşad*, Cilt 10, nr. 260, gös. yer.

49 *Sebülreşad*, Cilt 11, nr. 263, 12 Eylül 1329, s. 45.

50 *Sebülreşad*, Cilt 11, nr. 263, 12 Eylül 1329, s. 47.

51 “Nizâm Hazretlerinin İanesi” *Sebülreşad*, Cilt 12, nr. 298, 15 Mayıs 1329, s. 228.

Hindistan’da toplanan iane miktarının çokluğu ve Hint Müslümanlarının İslâmiyet konusundaki duyarlılıkları bir takım çıkar gruplarının doğmasına neden olmuştur. Tevfik Bey “Harb İanesinden Çalanlar” başlıklı yazısında bu gibi fırsatçıların iane toplama faaliyetlerine gölge düşürecek hareketlerinden bahsetmiştir. Muharebe sırasında yerli halktan birçok kişi zavallı ahalden topladıkları ianenin bir kısmını, bazıları ise tamamını kendi zimmetine geçirmiştir. Kalküta’da ise biri iane cemiyeti reisi, diğeri sandık görevlisi olmak üzere iki kişi iane için ceplerinden büyük miktarda iane verdiklerini halka gösterip, aslında para vermemişlerdir. Ancak halktan topladıkları ianeleri İstanbul’a göndermişlerdir. İstanbul’daki vükelâca bu şahıslar, Hintlilerin büyük lideri olarak telakki edilmektedir. Artık Hindistan’da ve Kalküta’da bu şahısları tanımayan kalmamıştır⁵².

Vatan-Lahor Gazetesi’nden alınan “Hilâl-i Ahmer İanâtında İhtilas” başlıklı fıkra ise Balkan Savaşları sırasında Lahor ve Delhi’de yayınlanan bazı İslâm gazetelerinin, Hilâl-i Ahmer adına iane defterleri açtıklarını, ianede bulunan halkın isimlerini, ne miktar meblağ verdiklerini bu defterlere kaydettikleri anlatılmaktadır. Ancak İstanbul’daki Hilâl-i Ahmer Genel Merkezi tarafından yayınlanan bir kitapta, tüm İslâm ülkelerinden gönderilen ianât miktariyle, gönderen kişilerin isimlerinin açıklandığı halde, Hindistan’dan iane verenlerin isimlerinin belirtilmemesinin dikkatleri çektiği belirtilmiştir. Bunun üzerine adı geçen gazetelerden toplanan ianelerin hesabı istenmiştir. Gazetelerin beyanlarına göre, belirtilen gazetelerin iane toplama işinde büyük vurgunların gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir⁵³.

Tanîn:

Yayın hayatına İttihat ve Terakki’nin yayın organı olarak Tanîn ismiyle başlayan, uygulanan sansür nedeniyle Renîn, Cenîn, Senîn, Hak gibi isimlerle faaliyetlerini sürdürmeye çalışan gazete, Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti’ne yardımlarına geniş yer ayırmıştır. Bu haberleri, diğeri yerli gazeteler gibi Hindistan ve Londra’dan İstanbul’a gönderilen ajans bildirileri, gazete ve telgraf vasıtasıyla edinerek vatandaşları Müslüman kardeşlerinin yardımından

52 *Sebülreşad*, Cilt 12, nr. 291, 27 Mart 1329, s. 91.

53 *Sebülreşad*, Cilt 12, nr. 297, 8 Mayıs 1329, s. 243.

haberdâr etmeye gayret göstermiştir. Hint Müslümanlarının yardımları ile ilgili haberler gazetenin 1469. sayısından itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

“Ulvî Tecelliler” başlıklı haberde Hindistan’daki Pretoryo Cemaat-i İslâmiyesi’nin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’ne Millî Bank aracılığıyla 550 İngiliz liralık yardım gönderdiği belirtilmiştir⁵⁴. Lahor’da yayınlanan “Vatan” gazetesi imtiyaz sahibi Mehmed İnşaaş Efendi’nin, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’ne 4.459 kuruluşluk yardımda bulunduğu haberi İkdâm Gazetesi ile aynı tarihte yayımlanmıştır⁵⁵.

“Hind Müslümanlarının Muaveneti” başlıklı makalede, Balkanlar’da muharebe haberlerinin Hint Müslümanlarında büyük heyecan yarattığı, Bombay ve Delhi’de düzenlenen mitingler sonrası Hilâl-i Ahmer yararına 375.000 frank iane toplandığı bildirilmektedir⁵⁶. Osmanischer Loyd Gazetesi Londra’dan çektiği telgrafında, Hint Müslümanlarının gazetelerden aldıkları harp haberlerinden çok etkilendiklerini, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti yararına mitingler tertipleyip iane topladıklarını, İngilizlerin Osmanlı Devleti’ne yönelik olumsuz tutumları sebebiyle İngiliz Hükümeti’nin, söz konusu hareketlerin karışıklığa Telgrafın devamında İngiliz Hükümeti’nin, söz konusu hareketlerin karışıklığa sebebiyet vereceği endişesi taşıdıklarını da iletmiştir⁵⁷.

Bombay’dan Reuter Ajans’a çekilen telgraftan naklen yayımlanan haberde, Hindistan’daki İslâm muhaliflerinin çoğunun Türkiye’ye iane olarak toplanan 3.000.000 rupinin, inşasına karar verilen Hint-Müslüman darülfünunu için kullanılmasına yönelik girişimlerinin Ağa Han tarafından engellenmesine değinilmiştir⁵⁸.

“Eş-ş’ab Gazetesi”nin “Müslümanlar Hilâfet-i İslâmiye Etrafında” başlığıyla yayınladığı haberde, Hint Müslümanlarının, Osmanlı Hükümeti lehine Lahor’da bulunan Orient Bank’tan on sene müddetle önemli miktarda istikrazda bulunmaya karar verdikleri belirtilmektedir. “Paisa Ahbâr” Gazetesi’nden edinilen bilgiye göre de Rangon Emîri ile Behomal Hâkimesi’nin

300.000 rupilik yardımlarının Müslümanların İslâmiyet’e bağlılığına örnek teşkil ettiği bildirilmektedir. Haberin devamında Dersaadet’e göç eden muhacirlere verilmek üzere Kalküta’da 510, Seyyalküt’te 5.000 rupi toplandığına ve bunun kendilerine iletildiğine değinilmektedir⁵⁹. “Âlem-i İslâm” başlıklı bir diğer haberde ise Hindistan Müslüman kamuoyunun, Osmanlı Devleti ile Balkan Devletleri arasında sulh akdedileceğine dair haberlerden son derece rahatsız oldukları ve bunun iane toplama faaliyetlerini akamete uğrattığı belirtilmektedir⁶⁰.

Hint Müslümanlarının, Osmanlı Hükümeti’nce ihraç edilen hazine tahvillerinden 1.000.000 liralığını satın almayı kabul etmelerine dair Hariciye Nezareti’ne bilgi gönderdikleri ve Osmanlı Hükümeti’nin bundan duyduğu memnuniyet de, gazetenin 6 Şubat 1913 tarihli sayısında yayınlanmıştır⁶¹. Hindistan Barelli’de Hindistan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Sandık görevlisi Çonduri Eşteyaf Ahmed Efendi tarafından 80 İngiliz Lirası, Borolya’da ismini vermek istemeyen bir şahıs tarafından 26 İngiliz Lirası 15 Şilin yardımda bulunduğu “Hilâl-i Ahmer Merkez-i Umumîsi’nden” başlıklı yazıda ayrıntısıyla anlatılmaktadır⁶². Kalküta’da meşhur ulemâ el-Hac Gulam Hüseyin önderliğinde düzenlenen mitingde yapılan konuşmaların etkisiyle çok kısa bir süre içerisinde 2.000 liranın üzerinde ve birkaç gün sonra ikincisi düzenlenen mitingde de mühim miktarda iane toplanmıştır⁶³.

Delhi’de neşrolunan “Zi-Comrade” Gazetesi, 8 Şubat 1913 tarihli nüshasında Hint Müslümanlarının bazı ileri gelenlerinin Osmanlı hazine tahvilâtı hakkında Bombay Osmanlı Baş şebhenderliği vasıtasıyla Osmanlı Hükümeti’ne müracaatta buldukları halde bir sonuç alamadıklarından bahsedilmektedir. Dr. Ensarî Bey’e Osmanlı Devleti’nin acil paraya ihtiyacı olduğu, tahvilâtın başarılı bir şekilde satılabilmesi için savaşın devam etmesi gerektiği ve harp haberleri gönderilmesinin lüzumunu anlatırları telgrafa da değinilmiştir⁶⁴. İstikraz konusunda tafsilatlı bilgi istendiği, bankalar aracılığıyla

59 “Âlem-i İslâm’da” *Tanîn*, nr. 1501, 4 Şubat 1913, s. 4.

60 *Tanîn*, nr. 1502, 5 Şubat 1913, s. 2.

61 “Hindistan Müslümanları” *Tanîn*, nr. 1503, 6 Şubat 1913, s. 3. Haber farklı başlık altında *Sebitürreşad Dergisi*’nin 49–231 nolu sayısında da yayınlanmıştır.

62 *Tanîn*, nr. 1504, 7 Şubat 1913, s. 4.

63 *Tanîn*, nr. 1526, 29 Şubat 1913, s. 5.

64 Hint Müslümanlarının sırf tahvilât alımının başarıya ulaşması ve iane toplanmasına devam etmek adına Osmanlı Devleti’nin savaşa devam etmesi konusunda ısrarcı oldukları düşünülemez. Savaşın devamını

54 *Centîn*, nr. 1469, 13. T.Evvel 1912, s. 1. Haber, *İkdâm Gazetesi*’nin aynı tarihli sayısında da yayımlanmıştır.

55 *Senîn*, nr. 1479–50, 23 T.Evvel 1912, s. 5.

56 *Senîn*, nr. 1483–54, 27 T.Evvel 1912, s. 2.

57 “Hindistan Ahali-i İslâmiyesi” *Renîn*, nr. 1488, 1 T.Sani 1912, s. 2.

58 “Hindistan İslâmları Arasında” *Renîn*, nr. 1493, 6 T.Sani 1912, s. 2. Aynı haber *Sebitürreşad* dergisinin 36–218 numaralı sayısında da yayımlanmıştır.

satışa sürülmek üzere tahvilât gönderilmesi talebinde bulunulduğu, Osmanlı Hükümeti'nin ise gönderecekleri tahvil senetleri için makbuz kesilmesini istediği haberin devamında yer almaktadır. Tahvil satışları için Alliance Bank of Simla ve Bengal Bankası aracı kurum vazifesi üstlenmişlerdir. Orient Bank of Lahor, büyük miktarda para toplayarak Osmanlı Hükümeti'ne on sene müddetle faizsiz istikraz verme niyetindedir. Bu işten bankanın kazancı paranın bankada bekleme sürecinde mevduat faizinden nemalanmak olacaktır. Balkan Devletlerinin yaptıklarından Düvel-i Muazzama'nın sorumlu tutulmaması gerektiğinden bahsedilmiş, tek yapılması gerekenin bir an evvel 15.000.000 rupi istikrazda bulunarak, Osmanlı Devleti ve Hilâfet'e göntülden bağlılığı ifade etmek olduğu üzerinde durulmuştur⁶⁵.

Tanin Gazetesi 18 Mart tarihli sayısının ilk sayfasında, Hindistan'ın zengin ve hayırsever Müslüman işadamı Kerim Bay'a geniş yer ayırmıştır. Haberde Kerim Bay'ın başarılı işadamlığı ve yöneticiliğinin yanı sıra hayırseverliğinin de üzerinde durulmuş; Osmanlı Devleti yararına Hindistan'da ne zaman iane toplama çalışmaları yapılırsa, bu şahsın en ön saflarda yer aldığından bahsedilmiştir. Nitekim Hindistan'dan Osmanlı Devleti'ne gönderilecek ilk Hindistan Hilâl-i Ahmer Heyeti'ne de 45 büyük çadır, 1.200 ayakkabı, 300 fanila, 300 çorap, 300 eldiven ve 300 levâzım çantası katkıda bulunduğuna, bu tür yardımları bizim zenginlerimizin dahi yapmadığına değinilmiştir. Gazetenin son edindiği habere göre aynı şahsın, Bombay'da bir komite oluşturarak mühim miktarda hazine tahvilâtı alma girişiminde bulunduğu da bildirilmiştir⁶⁶.

Hindistan İslâm basınında, Hint Müslümanlarının Osmanlı tahvili satın almalarını teşvik edici pek çok makale yayımlanmıştır. Bunlardan birisi de Zı-Comrade Gazetesi'nin 1 Mart 1913 tarihli sayısında yayımlanan makedir. Makalede Ağa Han'ın, Osmanlı tahvillerinin güvenli bir yatırım aracı olduğunu anladığıktan sonra tasarrufundaki mühim miktar parayı Osmanlı tahvili olarak değerlendirdiğini, hatta kendisine yatırım aracı olarak en kârlı olanın hangisi olduğunu soranlara yanıtının Osmanlı tahvili satın almak olduğunu bildiren

isteyen asıl kişilerin iane toplama kampanyaları düzenleyerek, ianelerden zimmetine büyük miktarda para geçiren fırsatçı gazete patronları, Müslüman lideri oldukları ileri sürülen bazı şahıslar ve banka sahipleri olduğu düşünülebilir. Osmanlı Devleti, Balkan Devletleri ile sülh imzaladığı takdirde iane toplama işine dolayısıyla bu amaçla yapılan tahvil satışlarına da son verilecek, böylece tahviller, banka ve bu işe teşebbüs edenlerin elinde kalacaktır.

65 "Hindistan'da Muavenet-i Maliye" *Tanin*, nr. 1533, 8 Mart 1913, s. 5.

66 "Birinci Hindistan Hilâl-i Ahmer Heyeti" *Tanin*, nr. 1543, 18 Mart 1913, s. 1.

makalesi örnek verilerek, Hint Müslümanlarının da on beş gün içerisinde Osmanlı tahvillerinden almaları gerektiği, aksi takdirde alacak tahvillerin gelirinin Osmanlı Devleti'nin savaşı uzatmasına katkı sağlayamayacağı için bir işe yaramayacağı belirtilmiştir⁶⁷.

Tanin Gazetesi 6 Haziran 1913 tarihli sayısında Maliye Nezareti Vezne-i Umumi Müdürlüğü'nün yayınladığı harp ianesinde bulunan şahıslar ve yaptıkları yardımların miktarını belirten listeyi sunmuştur. Listede Hint Müslümanlarının yardımlarının dökümü şu şekildedir:

	Kuruş	Para
-Amerişar Encümen-i İslâm Katibi tarafından	135.504	33
-Hindistan'da Balabar Kazası yakınlarındaki Terver Nahiyesi'ne bağlı Kalpa-kençeri Şehri Ahali-i İslâmiyesi namına Muhiddin Muhibbar Efendi tarafından Makâm-ı Sâmi-i Sadaret vasıtasıyla	8.120	31
-Lahor'da münteşir Vatan Gazetesi idarehanesi tarafından Makâm-ı Sâmi-i Sadaretpenahî vasıtasıyla	33.381	2
-Rambor Ahalisi namına Ömer Şah tarafından Makâm-ı Sâmi-i Sadaretpenahî vasıtasıyla	30.105	19
-Hindistan'da Miret Şehri'nde mukim Elhi Bahş ve şürekası tarafından Makâm-ı Sâmi-i Sadaretpenahî vasıtasıyla	22.565	33
Yekün	229.676	2768

Balkan muhacirlerinin iskânı için Anadolu'da köyler tesis etmek üzere Ankara, Konya ve Adana'da keşif gezisine çıkan Hint Hilâl-i Ahmer Heyeti hakkındaki haberler, Ankara Gazetesi vasıtasıyla Tanin okuyucularına

67 "Hindistan'da Hamiyet-i İslâmiye" *Tanin*, nr. 1551, 26 Mart 1913, s. 4.

68 *Tanin*, nr. 1623, 6 Haziran 1913, s. 4.

duyurulmuştur⁶⁹. Haberde keşif heyetinin Ankara'da 200'er hanelik iki köy tesisi için uygun bir alan bulamadığı, bu amaçla Konya'ya hareket ettiğine değinilmiştir. Ankara Gazetesi aldığı son habere göre heyetin, Konya'ya ulaştığını da bildirmiştir⁷⁰.

Tanin Gazetesi 21 Haziran 1913 tarihli sayısında Maliye Nezareti Vezne-i Umumi Müdürlüğü'nün yayınladığı harp ianesinde bulunan şahıslar ve yaptıkları yardımların miktarını belirten listeyi sunmuştur. Listede Hint Müslümanlarının yardımlarının dökümü şu şekildedir:

	Kuruş	Para
-Hindistan'dan Makâm-ı Sâmî-i Sadaret vasıtasıyla	1.097	20
- " " " " " "	8.453	4
-Hindistan'da Sind Eyaleti Ahali-i İslâmiyesi'nin Karaçi'deki Hilâl-i Ahmer Cemiyeti kâtibi Hacı Abduh Harun Efendi tarafından Makâm-ı Sâmî-i Sadaret vasıtasıyla	56.392	1
-Dekan'da Haydarâbâd Hilâl-i Ahmer katibi tarafından Makâm-ı Sâmî-i Sadaret vasıtasıyla	67.639	2
	133.581	971
	Yekûn	

Gazete, 4 Temmuz 1913 tarihli sayısındaki "İane-yi Harbiye" başlıklı yazısında Delhi Hilâl-i Ahmer Cemiyeti reisi tarafından Makâm-ı Sâmî-i Sadaret vasıtasıyla 17.180 kuruş 14 para yardım gönderildiğini bildirmiştir⁷².

Tanin Gazetesi 1 Eylül 1913 tarihli sayısında Maliye Nezareti Vezne-i Umumi Müdürlüğü'nün yayınladığı harp ianesinde bulunan şahıslar ve yaptıkları yardımların miktarını belirten listeyi sunmuştur. Listede Hint Müslümanlarının yardımlarının dökümü şu şekildedir:

	Kuruş	Para
-Hindistan'da Şah Hanbur'da Hacı Said Han tarafından Makâm-ı Sâmî-i Sadaret vasıtasıyla	16.230	32
-Hindistan'da Peşaver Şehri'nde Kerim-Pord Sokağı'nda M. Ahmed Han tarafından Makâm-ı Sâmî-i Sadaret vasıtasıyla	896	
-Hindistan'dan Makâm-ı Sâmî-i Sadaret vasıtasıyla	2.912	
- " " " " " "	2.240	
-Bombay'dan " " " " " "	14.586	18
	36.864	573
	Yekûn	

"Hindistan'dan İane" başlıklı yazıda ise hamiyetli Hintlilerin, Hindistan'da bulunan Bank Nasyonal vasıtasıyla Osmanlı Devleti'ne 400 İngiliz Lirası yardım gönderdiği belirtilmiştir⁷⁴.

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Merkez-i Umumî'si'nce yayınlanan 1329 (Rumî) senesi başlangıcından beri Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Merkez-i Umumî'si'ne gönderilen ianâtin listesi, Tanin Gazetesi'nin 12 Eylül 1913 tarihli sayısında verilmiştir. Listede Hindistan'dan gönderilen ianenin dökümü şu şekilde sunulmaktadır:

	Kuruş	Santim
-Cambridge Dârülfünûnu'nda Hindli talebeden İkbâl Efendi	115	625
-Lahor'da Zafer Ali Han tarafından Makâm-ı Sadaret-Uzmâ vesâat-ı samiyesiyle	770.000	
-Bombay'da Muhammed İsmail Efendi'den Kale-Kerrüb Müslümanları namına Makâm-ı Sadaret-Uzmâ vesâat-ı samisiyle	13.970	
-Rangon Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Riyaseti'nden Makâm-ı Sadaret-Uzmâ vesâat-ı samisiyle	55.031	
	Yekûn	
	839.116	62575

"Hilâl-i Ahmer İanesi" başlıklı makalede Hindistan'ın Lahor Şehri'nde yayınlanan Paise Ahbâr Gazetesi Müdürü Mahhub Âlim Efendi tarafından

73 "İanât" *Tanin*, nr. 1709, 1 Eylül 1913, s. 4.

74 *Tanin*, nr. 1715, 9 Eylül 1913, s. 3.

75 "Hilâl-i Ahmer" *Tanin*, nr. 1718, 12 Eylül 1913, s. 5.

69 Ankara Gazetesi'nden alınan aynı haber "Hindistan Müslümanlarının Anadolul'da Köyler Tesisi" başlığıyla *Sebilürreşad*'ın 248. sayısında yayımlanmıştır.

70 "Hind Müslümanlarının Şefkati" *Tanin*, nr. 1626, 9 Haziran 1913, s. 4.

71 "İanât" *Tanin*, nr. 1638, 21 Haziran 1913, s. 5.

72 *Tanin*, nr. 1651, 4 Temmuz 1913, s. 5.

Lahor Müslümanları namına Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne 18.332,5 kuruş gönderildiği ve bunun için cemiyetçe kendilerine teşekkür edildiği belirtilmiştir⁷⁶.

Tanîn Gazetesi, 31 T. Evvel 1913 tarihli sayısında Maliye Nezareti Vezne-i Umumi Müdürlüğü'nün yayınladığı harp ianesinde bulunan şahıslar ve yaptıkları yardımların miktarını belirten listeyi sunmuştur. Listede Hint Müslümanların yardımlarının dökümü şu şekilde verilmektedir:

	Kuruş	Para
-Hindistan'da Miret Şehri tacirlerinden Elhi-Bahş Efendi tarafından	4.489	30
-Safder Ali Sahib Efendi tarafından Hariciye Muhasebe Müdüriyeti vasıtasıyla	2.435	20
-Şehancetah Sahib Efendi tarafından Hariciye Muhasebe Müdüriyeti vasıtasıyla	1.336	29
-Münşi Şahbazah Sahib Efendi tarafından Hariciye Muhasebe Müdüriyeti vasıtasıyla	337	13
Yekün	8.597	9277

Maliye Nezareti Vezne-i Umumi Müdüriyeti'nce yayımlanan harp ianesinde bulunanlar listesinde yer alan Hintli Müslümanlar şunlardır:

	Kuruş	Para
-Hindistan'da Sayah Han tarafından	1.877	18
-Hindistan'da İsmail Ahmed Efendi vasıtasıyla	2.230	28
Dapal Encütmen-i İslâmî tarafından	1.072	39
-Hindistan'da İsmail Ahmed Efendi vasıtasıyla Esna Cemiyeti tarafından	5.179	8578
Yekün		

Tanîn Gazetesi, Maliye Nezareti Vezne-i Umumi'nce hazırlanan harp ianesinde bulunanların listesini yayımlanmaya devam etmiştir:

	Kuruş	Para
-Kernalbender Şehri'nden Makam-ı Sâmî-i Sadaret vasıtasıyla	336	
-Hindistan'da Necab Kıtası'nda Fuki nam Ahali-i İslamiyesi tarafından	5.603	33
-Hindistan'da Azamekte Kazası'na muzâf Mübarekpur Şehri'nden	4.480	
-Hindistan'dan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Delhi Şubesi reisi Nüvvab Haçre Mirza Hazretleri tarafından	11.324	39
-Rangon'da Türkiye İane Komisyonu tarafından Sadaret vasıtasıyla	135.893	27
Yekün	157.636	9979

Netice olarak, II. Abdülhamid'in İslâm birliği politikası çerçevesinde Hint Müslümanlarına gösterdiği yakın ilgi Hint Müslümanlarında büyük etki uyandırmıştır. Hint Müslümanları da kendilerine gösterilen bu ilgiye Osmanlı Devleti'nin zor durumlarında sağladığı maddi ve manevi yardımlarla karşılık vermiştir.

Nitekim Trablusgarp Savaşı ve akabinde gerçekleşen Balkan Savaşları sırasında Hint Müslümanları, Osmanlı Devleti'nin cephedeki durumu hakkında basın organları aracılığıyla aldıkları haberler doğrultusunda Osmanlı Devleti lehine büyük mitingler düzenlemişlerdir. Bu mitingler sonrası Osmanlı askeri ve muhacirlerine yardım amacıyla büyük miktarda para ve ihtiyaç malzemesi toplanmıştır. Yardım kampanyalarına sadece Müslümanlar değil, Budist ve Hıristiyan Hintliler de iştirak etmişlerdir. Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin 1913 yılı Mayıs ayındaki yıllık kongresinde belirtildiğine göre Hindistan'da toplanan meblağın miktarı tüm Dünya'da Osmanlı için toplanan 256.911 Sterlinlik yardımın yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Sadaret ve Maliye Nezareti gibi resmi kurumlar aracılığıyla Osmanlı

⁷⁶ *Tanîn*, nr. 1722, 8 T.Evvel 1913, s. 5.

⁷⁷ "İane-yi Harbiye" *Tanîn*, nr. 1745, 31 T.Evvel 1913, s. 4.

⁷⁸ "İane-yi Harbiye" *Tanîn*, nr. 1747, 2 T.Sani 1913, s. 5.

⁷⁹ "İane-yi Harbiye" *Tanîn*, nr. 1774, 2 K.Evvel 1913, s. 4.

Devleti'ne ulaştırılan bu miktara, gayri resmi kurumlarca gönderilen miktarla, 1913 Mayıs'ı sonrası gönderilen yardım miktarı dâhil değildir.

Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti için düzenlediği mitingler ve yardım kampanyaları sonucu topladıkları yardım miktarının tamamı resmi kayıtlara dolayısıyla yayın organlarına tam olarak yansımamış olsa da Osmanlı Coğrafyasından binlerce kilometre uzaktaki -üstelik tamamı Müslümanlardan oluşmayan- bu insanların onurlu ve yardımsever davranışları takdire şayandır. Bu nedenle devrin Osmanlı basınında geniş yer bulmuştur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Abdülhamid, *Siyasî Hatıratım*, (terc.) S. Can, İstanbul 1984.
  - BAYUR, Yusuf Hikmet, *Hindistan Tarihi I*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1950.
  - DUMAN, Halûk Harun, *Balkanlara Veda Basın ve Edebiyatta Balkan Savaşı (1912-1913)*, Duyap Yayıncılık, İstanbul 2005.
  - Genel Kurmay Harb Tarihi Başkanlığı, *Balkan Harbi, I, II*, Ankara 1970.
  - KURTCEPHE, İsmail, *Türk-İtalyan İlişkileri (1911-1916)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1995.
  - ÖZCAN, Azmi, *Pan-İslâmizm Osmanlı Devleti Hindistan Müslümanları ve İngiltere (1877-1924)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.
  - UÇAROL, Rifat, *Siyasî Tarih 1789-2001*, DER Yayınları, İstanbul 2006.
  - UZUNÇARŞIL, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi, III/II, II*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1982, 1983.
- Gazete ve Mecmualar**
- İkdam*, Atatürk Kitaplığı, İstanbul.
  - Sebilürreşad*, İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi, İstanbul.
  - Tanin*, Atatürk Kitaplığı, İstanbul.